

N:o 29.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 9 mars 1909.
— — — — Andra Kammaren den 9 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående borttagande ur strafflagstiftningen af påföljden förlust af medborgerligt förtroende.

(Laguskottets utlåtande n:o 12.)

Till Konungen.

Vid innevarande års riksdag hafva enskilda motionärer gjort framställning om borttagande ur strafflagstiftningen af påföljden förlust af medborgerligt förtroende.

De reformsträfvanden på allmänna straffrättens område, som föregingo utfärdandet af nu gällande 1864 års strafflag, togo sig uttryck bland annat i yrkande på inskränkning i möjligaste mån af användningen af sådana straff, som afsågo att tillskynda den brottslige det slags lidande, som kunde ligga i ett offentligt stämplande af honom såsom i ett visst afseende straffvärd. Redan äldre lagberedningen polemiserade i sitt år 1844 afgifna förslag till ny straffbalk mot dylika straff. Hvad särskildt beträffade förlust af medborgerligt förtroende, hvilket såsom lagteknisk term tidigast synes hafva användts af lagkommittén, framhöll beredningen, att förlusten däraf, uttalad såsom bestraffning för brott, syntes mycket närma sig till straffet ärans förlust, hvilket enligt beredningens uppfattning borde ur lagen uteslutas. I enlighet med hvad bered-

ningen sålunda anförde affattades 20 och 21 §§ af 2 kap. i beredningens förslag till straffbalk sålunda:

»20 §. I vissa fall straffas brott med påföljder utom dem, som nu sagda äro, efter ty därom i lagen särskildt stadgadt finnes.

21 §. En af de påföljder, som i 20 § omtalas, är, att den dömde ej må i allmänt värf brukas; och vare den, som till sådan påföljd gjort sig förfallen, oberättigad utöfva ämbete, tjänst eller allmän befattning, att till allmän befattning välja, så ock att föra annans talan inför rätta.»

I det slutliga förslaget till strafflag hade ändring skett i denna del af beredningens förslag, mot hvilket anmärkts hufvudsakligen, att genom detsamma villrådighet skulle uppstå, huruvida den sålunda föreslagna påföljden skulle blifva att anse såsom vanfrejdande eller ej, men att visshet härom borde äga rum för tillämpning af de särskilda författningar, hvilka stadgade god frejd såsom villkor för erhållande eller utöfvande af vissa rättigheter. Lagutskottet vid 1862—1863 års riksdag framhöll också, att genom att i strafflagen införa definition på vanfrejd skulle åt detta begrepp gifvas en efter utskottets mening nyttig begränsning. »Namnet på denna påföljd, förlust af medborgerligt förtroende,» anförde lagutskottet vidare, »må efter olika åsikter finnas mindre lyckligt, ehuru utskottet ej för att rätt uttrycka begreppet kunnat finna något egentligare, men själfva saken kan svårligen stöta, såvidt nödig varsamhet vid principens genomförande i lagen iakttages.»

Huru efter 1864 ifrågavarande straffpåföljd under åren 1873, 1890 och 1905 varit föremål för lagstiftning, hvarigenom dess tillämplighet alltmer inskränkts, är af motionärerna omtaladt.

Enligt 2 kap. 19 § strafflagen har den, som dömts förlustig medborgerligt förtroende, förverkat ämbete, tjänst eller annan allmän befattning, som af honom innehafves; så länge han är medborgerligt förtroende förlustig, är han ock utestängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god frejd erfordras. Hvilka de rättigheter och förmåner äro, som härmed åsyftas, därom stadgas i särskilda lagar och förordningar. Sammanfattas hvad sålunda är i olika författningar stadgadt rörande förlust af medborgerligt förtroende, skall denna påföljd finnas innebära hufvudsakligen:

1) förlust af ämbete, tjänst eller allmän befattning, som den dömde, då han underkastas påföljden, kan innehafva, äfvensom obehörighet att, så länge påföljden varar, erhålla sådan befattning;

2) uteslutning från kommunal rösträtt och i följd däraf från rätten att deltaga i riksdagsmannaval;

3) obehörighet att aflägga vittnesed och partsed, äfvensom att vara rättegångsombud eller skiljeman;

4) obehörighet att idka handel, varutillverkning eller annan yrkesmässig handtering, annat än i viss ringare omfattning, samt obehörighet att öfver hufvud utöfva vissa näringsyrken.

Nya lagberedningen, hvars förslag låg till grund för nyssnämnda, år 1890 företagna lagändring, framhöll beträffande den ifrågavarande straffpåföljden bland annat, att dess syfte ej vore att tillfoga brottslingen något lidande genom att utsätta honom för andra människors afsky och förakt, utan endast att förebygga, att den, som blifvit dömd för nesligt brott, finge framdeles eller, där påföljden ådömdes för viss tid, förrän någon tid förflutit efter det han lämnat straffanstalten, inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjänt af allmän tillit — något, hvarom sjelfva benämningen förlust af medborgerligt förtroende, riktigt förstådd, enligt beredningens förmenande, innehölle en antydning.

Då frågan om ändring i strafflagens bestämmelser rörande förlust af medborgerligt förtroende år 1905 förevar, uttrycktes från många håll en förhoppning, att den inskränkning i dess tillämplighet, som då genomfördes, måtte vara ett steg i riktningen mot denna straffpåföljds snara afskaffande, åtminstone i dess nu föreliggande form.

De anmärkningar, som ur straffrättslig synpunkt riktats mot ifrågavarande bistraff, äro hufvudsakligen, att, då alla andra straff, som gå å äran, blifvit afskaffade, detsamma äfven borde ske med nu ifrågavarande straffpåföljd, samt att denna påföljd i tillämpningen visat sig vara därutinnan fördärflig, att den på ett betänkligt sätt lade hinder i vägen för den frigifne fångens återupprättande. Att en person genom domstols dom förklaras under viss tid eller för alltid vara förlustig medborgerligt förtroende, kan otvifvelaktigt af den allmänna meningen uppfattas såsom ett slags honom åsatt ärelöshetsmärke, på grund hvaraf den, som därpå drabbas, icke blott finner sig i saknad af vissa rättigheter, utan äfven betraktas såsom den där i större eller mindre grad förverkat rätten till medmänniskors aktning och förtroende. Den ifrågavarande förklaringen har också, visserligen utan lagstiftarens afsikt, därför understundom kommit att framstå såsom en varning, riktad till andra människor, för den ovärdige, som drabbats af en sådan dom. Följden härpå har blifvit, att den, som sålunda ansetts af samhället vara framställd såsom föraktlig, helt säkert ofta just på grund därpå afhållits eller hindrats från att blifva en nyttig samhällsmedlem. En dylik verkan af straff — redan tidigt i vårt

land beaktad och funnen olämplig — står än mycket mindre i öfverensstämmelse med vår tids uppfattning om straffets ändamål. Vår nuvarande rättsutveckling måste nämligen à priori taga afstånd från en straffpåföljd, som är ägnad att i sedligt afseende nedsätta den straffade brottslingen och därmed hindra honom från upprättelse och återbördande åt samhället. Af nu angifna skäl lärer därför ifrågavarande påföljd i sin nuvarande form ej längre böra i vår strafflagstiftning bibehållas.

Men om alltså det menliga, som, enligt hvad numera tämligen allmänt torde erkännas, ifrågavarande bistraff medför, enligt Riksdagens mening bör förekommas och för sådant ändamål erforderliga lagstiftningsåtgärder vidtagas, får å andra sidan icke förbises, att de påföljder, som förlust af medborgerligt förtroende för närvarande innebär, icke kunna helt och hållet borttagas. Vissa brott måste alltid anses vara af den beskaffenhet, att den, som därtill blifvit förvunnen, bör äfven efter därför utståndet straff vara diskvalificerad till utöfvande af vissa medborgerliga funktioner eller rättigheter, vare sig för alltid eller för någon viss tid framåt. Därför bör enligt Riksdagens mening en utredning äga rum, huruvida och i hvilken omfattning de påföljder, som för närvarande rättsligen innefattas i förlusten af medborgerligt förtroende, böra i en eller annan form uppehållas. Vid bestämmande, på hvad sätt detta bör utföras i lagstiftningen, torde ledning kunna hämtas från främmande länders strafflagar.

På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, under hvilka förutsättningar straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende må kunna ur lagstiftningen borttagas, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser, hvartill en dylik utredning kan föranleda.

Stockholm den 9 mars 1909.

Med undersätlig vördnad.